

Beļģijas Latviešu Ziņas

Nr. 10

www.latviesi.be

2008. gada maijs

Labdien!

Atverot pavasara BLZ numuru, pamanīsiet, ka šoreiz tajā dominē vēstures tēma. Iespējams, ka tā ir nejausība, vienkārša sagādīšanās, ka Latviešu biedrības Beļģijā rīkotā diskusija par vēsturi notika brīdī, kad Eiropas institūcijās noritēja padomju totalitārisma noziegumu izvērtēšana un Briselē tika izrādīta filma "Padomju stāsts", taču ir arī citi iemesli, lai tieši šajā laikā atskatītos uz notikumiem un personībām, kas nozīmīgas mūsu tautas vēsturē un kas, kopā ņemot, veido mūsu 'nacionālo stāstu'. Viens iemesls ir Latvijas valsts 90-gades tuvošanās, un līdz ar to arvien lielāka nepieciešamība apzināties, kas mūs saista ar šo valsti, kuras dzimšanas dienu gatavojamies svinēt. Otrs, ne mazāk būtisks iemesls ir tas, ka, lai zinātu, kas mēs esam un uz kurieni ejam, mums ir jāsaprot, no kurienes mēs nākam.

Viens mēģinājums skaidrot apstākļus, kādos vairākus gadu desmitus bija jādzīvo latviešiem, ir filma "Padomju stāsts", kas pirmizrādi piedzīvoja Briselē. Šajā numurā lasiet viedokli par to, vai šī filma spēs pārliecināt arī tādus skatītājus, kas ar totalitāro padomju režīmu nav saskārušies.

Laikam ejot, arī latviešu vidū būs arvien vairāk cilvēku, kuri par padomju dzīves posmu uzzinās no grāmatām un filmām. Tāpat kā par Otrā pasaules kara notikumiem. Par to, cik sarežģīts latviešiem ir bijis šis laika posms, un kā vērtēt tā laika notikumus no šodienas sabiedrības pozīcijām, kas sevī apvieno vairākas paaudzes un pieredzes, lasiet rakstā „Meklējot vēstures varoņus...” Tāpat piedāvājam interviju ar prāvestu Pēteri Dupatu, kurš latvisko identitāti saglabājis tālienē no Latvijas.

Kāds pēc gadiem būs mūsu bērnu ieguldījums latviskā identitātē, lielā mērā atkarīgs no mūsu pašu spējas arī svešumā saglabāt jaunās paaudzes interesi par dzimteni. Prieks, ka Briseles latviešu svētdienas skoliņas skolotājām ir idejas, kā padarīt Latvijas izzināšanu aizraujošu un interesantu. Par to arī lasiet šajā BLZ numurā.

Redakcija

Latvijas Pārstāvniecība Eiropas Savienībā jaunās telpās!

Inguna Laizane

Gada sākumā, nesagaidot īsto Jurgū dienu, Latvijas pārstāvniecība Eiropas Savienībā pārcēlās uz jaunām telpām. Saprotams, kāpēc pārstāvniecība nevēlējās vairs kavēties ne mirkli, jo šis notikums tika gaidīts jau vairākus gadus, no brīža, kad kļuva skaidrs, ka esošajās telpās pārstāvniecībai visai drīz kļūs par šauru. Tā, meklējot piemērotu ēku, tika sagaidīta arī Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā 2004. gadā. Daudzajiem nozaru ekspertiem, kuri papildināja pārstāvniecības darbinieku rindas pēc pievienošanās ES, nu nācās atrast vēl brīvu stūrīti Arlona ielas mājā. Ja pašiem

darbiniekiem bija savs galds un krēsls, tad apmeklētāju uzņemšanai telpas bija pavisam nepiemērotas.

2005. gada septembra beigās valdība atbalstīja Ārlietu ministrijas ieceru iegādāties ēku Avenue des Arts 23. Latvija jauno pārstāvniecības ēku Briselē iegādājās par 9,95 miljoniem eiro (ap 7 miljoniem latu). Sākotnēji

turpinājums 3.lpp

Vēl šajā numurā:

- Intervija ar prāvestu Pēteri Dupatu
- Briseles latviešu skoliņas projekts
- Diskusija: vēstures varoņus meklējot
- Viedoklis par filmu "Padomju stāsts"

Notikumi

19. maijs - latviešu laikmetīgās mākslas izstādes atklāšana Berlaymont ēkā.

1. jūnijs - Baltijas diena Afligemā ar Briseles latviešu dziedātāju un dejotāju piedalīšanos.

15. jūnijs - Latviešu karavīru piemiņas svētki Lommelē. Plašāku informāciju meklējiet www.latviesi.be.

21. jūnijs - Jāņu svinības Grez-Doiceau.

Iesakām..

9.-31. maijā Mākslas festivāls (Festival des Arts) teātris, mūzika, deja, kino dažādās kombinācijās www.kfda.be

7. jūnijā atvērto durvju diena Eiropas institūcijās

27. jūnijā vasaras saulgriežu svinēšana beļģu gaumē Monsā. www.saintjeanmons.be

27.-29. jūnijā Couleur Cafe mūzikas festivāls www.couleurcafe.be

Dievkalpojumi

Evanģēliski luteriskās draudzes dievkalpojumi notiek katra mēneša vienā svētdienā 15:00, Eglise Protestante Unie de Belgique telpās Avenue des Cailles 131, B-1170 Watermael-Boitsfort. Dievkalpojumus vada Rūdolfs Vērdiņš.

Latviešu katoļu dievkalpojumi parasti notiek katra mēneša vienā svētdienā 15:00 Briselē, Sv. Antona (*Saint Antoine*) baznīcā, rue Artois. Dievkalpojumus vada prāvests monsinjors Pēteris Dupats.

Par turpmākiem dievkalpojumiem informāciju meklējiet www.latviesi.be.

Kā šogad svinēt Jāņus?

Foto: Andris Gavars

Domājams, ka daudziem rodas šāds jautājums, ieskatoties kalendārā, kas nenovēršami rāda, ka šogad Jāņi 'iekrīt' darba dienā. Taču arī tiem, kuriem nav paveicies paņemt brīvdienas un nopirkt biļetes uz Latviju, nevajag noskumt. Beļģijas latviešiem būs iespēja kopā nosvinēt isto gada īsāko nakti.

Sestdien, 21. jūnijā, Latviešu biedrība Beļģijā aicina visus doties uz pļavu netālu

no Vavres (Grez-Doiceau), kur Jāņi tika svinēti jau pagājušajā gadā. Toreiz dalībnieki bija sajūsmināti par lielo ugunsroku un jauko atmosfēru. Šogad Jāņu svinēšana iecerēta starptautiska - ar valoņu un lietuviešu piedalīšanos, kur katrs piedāvās savu cienastu un muzikālos priekšnesumus. No Latvijas ciemos gaidām Madonas folkloras grupu "Madaviņa". Iesildīšanos svinībām nodrošinās Briseles latviešu teātris, kas Pārstāvēniecības ES telpās jau pēcpusdienā izrādīs "Skroderdienas Silmačos". Pēc izrādes uz svinību vietu būs iespēja aizbraukt ar autobusu. Un nenobīstieties, ja Briselē šajā dienā līst, jo iespējams, ka Grez-Doiceau ir zilās debesis, kā tas bija pagājušajā gadā. Turklāt arī šogad tiks nodrošināta liela telts, kur visiem patverties, ja nu tomēr lietus uzlīs. ▲

Plašāka informācija tiks ievietota www.latviesi.be.

1. jūnijā - baltiešu diena Afligemā

Eiropas tautu kultūras un mākslas festivāls "Europeade" katru gadu kādā no Eiropas pilsētām pulcē milzum lielu dziedātāju, muzicētāju un dejotāju pulku, tostarp arī daudzus Latvijas kolektīvus. 2004. gadā festivāls notika Rīgā.

Paralēli lielajam festivālam, kas šogad notiks jūlija trešajā nedēļas nogalē Šveicē, Martinjā, katru gadu notiek arī mazāki tematiski pasākumi. Tā kā nākošgad "Europeade" rīkotāju gods ticis Klaipēdai un 2011. gadā Tallinai, iespējams, tas ir viens no iemesliem, kāpēc šovasar "Europeades" Flandrijas komiteja pievērsās Baltijai. Taču galvenais iemesls, kāpēc Afligemā 1. jūnijā sadziedāsies latviešu, igauņu un flāmu radošie kolektīvi, noteikti ir tas, ka baltieši ir aktīvi dejotāji un dziedātāji ne tikai savā dzimtenē, bet arī atrodies svešumā.

Europeade ir likusi sasparoties

kādreizējiem aktīvajiem dejotājiem un viņu atbalstītājiem, kuri nu sanākuši kopā un gatavo īsu deju programmu. Tajā būs gan etnogrāfiskais un mūžam nenovecojošais, visu paaudžu dejotais "Ačkups", no dziesmu svētku koncerta aizgūtā un Briseles apstākļiem adaptētā "Es mācēju danci vest", latviskā raksturdeja "Raibie cimdi" un lustīgā "Govju kazāks". Latviešu dejotāji ne tikai paši rādīs, ko prot, bet arī mācīs latviešu rotaļas un dančus skatītājiem. Tur viņiem palīdzēs arī Briseles Latviešu koris, kurš šajā pasākumā uzstāsies ar latviešu tautas dziesmu programmu. Skatītājus priecēs arī latviešu bērnu ansambļa uzstāšanās.

Pasākums 1. jūnijā sāksies 14:00, kad uzstāsies igauņu kolektīvi. Latviešu programma sāksies 15:30. Tas viss notiks kultūras centrā *Bellekonter cultural space*, Bellestraat 99, 1790 Affligem. ▲

Biedrība pilnsapulcē izvērtē savu darbību un groza iekšējās darbības noteikumus

Uz savu ikgadējo pilnsapulci marta vidū pulcējās Latviešu biedrība Beļģijā. Pagājušā gada laikā tās biedru skaits pieaudzis par 20 un arī paveikto darbu saraksts ir papildinājies ar jaunām aktivitātēm, piemēram, regulāru diskusiju vakaru rīkošanu par aktuālām tēmām. Biedrības biedri sprieda arī par šī gada iecerēm. Galvenie pasākumi, kā ierasts, arī šogad būs Jāņi un

Valstssvētku svinības. Turpināsies diskusiju vakaru cikls un iespēju robežās tiks sniegts atbalsts citām Beļģijas latviešu sabiedriskajām aktivitātēm.

Pilnsapulce lēma par izmaiņām iekšējās darbības noteikumos. Lai atvieglotu iestāšanās procedūru, tiek paredzēta elektroniska pieteikšanās biedrības mājas lapā www.latviesi.be. Tagad atliek tikai noklikšķināt uz saites

'Vēlies kļūt par latviešu biedrības biedru?', aizpildīt veidlapu un samaksāt biedru naudu. Turpmāk par 'mūža saistībām' nevajadzēs satraukties arī tiem biedrības biedriem, kuri vairs neatrodas Beļģijā un dalība biedrībā nav aktuāla, proti, biedri, kuri nebūs maksājuši biedru naudu divus gadus pēc kārtas, automātiski zaudēs biedra statusu. ▲

Latvijas Pārstāvniecība Eiropas Savienībā jaunās telpās!

turpinājums no 1.lpp

ēkas atjaunošanā bija plānots ieguldīt 3,8 milj. Ls, bet kopā ar būvuzmaksu sadārdzinājumu, projekta izmaiņām un

citām izmaksām kopumā ieguldīti aptuveni 4,8 miljoni latu.

Pārstāvniecības ēka ir aptuveni 5400 kvadrātmetrus plaša, un pirms gada pie tās restaurācijas ķērās Latvijas būvkompanija SIA *Skonto būve*. Kompānijai tā bija jauna pieredze, kurā neiztika bez sarežģījumiem. Uzņēmumam vajadzēja reģistrēties Beļģijā un sadarboties ar vietējiem komunālo pakalpojumu sniedzējiem, lai ēkā nodrošinātu kanalizāciju, elektroenerģiju u.c. "Skonto būve"

daļu no būvmateriāliem, kas bija vajadzīgi restaurācijai, bija spiesti ievest no Latvijas, lai izvairītos no Beļģijas būvmateriālu pārdevēju neprognozējamā servisa.

Renovācijas darbus 2007. gada 5. martā atklāja viens ministrs - Artis Pabriks, taču lentu grieza jau cits - Māris Riekstiņš. Ministrs novēlēja, lai pārstāvniecības jaunais nams kļūst par īstenu Latvijas namu Briselē, kur pulcēties latviešiem un kurā briseliēšiem, un visiem pārstāvniecības viesiem būtu iespēja uzzināt vairāk par Latviju, tās cilvēkiem un kultūru.

Redzēsim, vai šim namam tiešām ir potenciāls kļūt par vietu, kur pulcēties latviešiem, jo zināms, ka ēkā noteiktis stingrs drošības režīms, tāpēc aktivitātes, kas nav saistītas ar tiešo Pārstāvniecības darbu ir visai ierobežotas. Briseles latviešu koris, dejojāji un teātris gan saņēmuši vislielāko pretimnākšanu no Pārstāvniecības puses un jācer, ka arī turpmāk šī pulcēšanās iespēja latviešu sabiedrībai nebūs liegta.

Savukārt Ministru prezidents Ivars Godmanis svinīgās atklāšanas uzrunā klātesošajiem norādīja, ka šobrīd Latvijas

iekšpolitika nav nodalāma no Latvijas ārpolitikas, jo daudzi iekšpolitiskie jautājumi sākas Briselē un tāpēc Latvijas pārstāvju darbība Briselē ir vēl jo nozīmīgāka. "Mēs Latvijā

un Jūs šeit Briselē darām vienu darbu – aizstāvam Latvijas intereses," sacīja Ivars Godmanis.

Iekšpolitisko peripētiju notika atklāšanas pasākumos ienesa arī Ainars Mielavs, ar kura uzstāšanos Pārstāvniecība bija nolēmusi iepriecināt Beļģijā un Luksemburgā strādājošos latviešu ierēdņus. Dzīvojot

līdzī muzikālajam sniegunam, ne visi vienlīdz novērtēja starplaikā starp dziesmām izskanējušos mākslinieka komentārus par politisko situāciju Latvijā. Daudzi klātesošie, no kuriem liela daļa aizstāv tieši Latvijas intereses ES institūcijās un vairākums neapšaubāmi seko līdzī aktualitātēm dzimtenē, par A.Mielava ironiskajām piezīmēm bija neizpratnē.

Tā nu sagadījās, ka atklāšanas nedēļas laikā arī briseliēšiem bija iespēja pabūt jaunajās telpās, jo pārstāvniecība sadarbībā ar Latvijas vēstniecību un Rīgas pilsētas un Pašvaldību savienības pārstāvniecībām piedalījās Eiropas kustības Beļģijā rīkotajā Atvērto durvju dienā. "Latvijas rupjmaize ar medu var būt kūkas vietā" – tā par Latvijas lauku produktiem izteicās daži no briseliēšiem, kuri apmeklēja Latvijas produktu degustācijas stendu. Apmeklētājiem bija iespēja malkot Briselē vēl mazpazīstamo Latvijas Mel-

no balzāmu ar upeņu sulu un mieloties ar Skrīveru saldumiem. Par prieku mazajiem viesiem darbojās radošā darbnīca, kurā, izmantojot visdažādākos dabas materiālus, bērni krāsoja Lieldienu olas latviskās tradīcijās. Krāsošanas priekiem sekoja noslēpumainais krāsaino olu atklāšanas brīdis un tradicionālās olu ripināšanas sacensības.

Pasākumu viesiem bija iespēja apskatīt arī Latvijas Mākslas akadēmijas gleznu izstādi, kas sniedz plašāku ieskatu Latvijas mūsdienu glezniecības norisēs un būs apskatāma Briselē līdz jūnijam,

kad to nomainīs Jāņa Medņa fotogrāfiju izstāde "Zaļš. Balts. Zils". ▲

Raksta tapšanā izmantoti ziņu aģentūru un pārstāvniecības preses dienesta materiāli. Foto: Irita Kīse

Otrais Beļģijas latviešu atvērtais Zolītes turnīrs

Jānis Zakovics

Otro gadu pēc kārtas 2008. gada 12. aprīlī, dienā, kurā savulaik tika sumināti kosmonautikas nozares pārstāvji, Briselē pilskrodziņā "Chalet du Laerbeek" 10 stundu garumā norisinājās Beļģijas latviešu atvērtais Zolītes turnīrs. Kopumā dalībnieku skaits bija apaļš - 20, un cīņa par labākā zolētāja titulu tika izvēsta pie 5 galdiņiem. Fortūna jau no paša turnīra sākuma labprāt uzkvējās Edga-

ra Goldmaņa kompānijā, jo Edgars jau pirms pēdējās 8 kārtas bija nodrošinājis pārliecinošu uzvaru visā turnīrā. Tas nemazināja cīņas asumu par nākamajām godalgotajām vietām, kur atieciņi Ivo Čače ieņēma otro vietu un Mārtiņš Liberts trešo vietu. Goda pjedestāls tika apbalvots ar medaļām, diplomiem, balvām un naudas prēmijām. 4-6 vieta saņēma diplomus. Pārsteiguma balvu

un diplomu par zolītes mīlestību un neatlaidību turnīra gaitā izpelnījās daiļā dzimuma pārstāve Ieva Saleniece. Pēc saņemtajām pozitīvajām atsauksmēm ceram, ka izdosies zoles maču Briselē iedibināt par tradīciju, kur savu artavu var sniegt katrs zolētājs un zolētāja, kas arī turpmāk atbalstīs šādu pasākumu ar savu dalību. ▲

Būt vajadzīgam

Alta Kaspars, foto Ilona Strupka

Viņš ir monsiņjors. Viņš ir apbalvots ar bruņinieka ordeni „Leopolds II” un Triju Zvaigžņu ordeņa zelta Goda zīmi. Viņš ir piedalījies kā mācītājs slavenajā Pasaules izstādē Expo 1958, kas notika Beļģijā. Katoļu priesteris un katoļu garīgās aprūpes ārpus Latvijas direktors. Kapelāns klostera māsām. Bijis latviešu katoļu žurnāla „Gaisma” administrators. Dvēseļu dziedinātājs. Gan tiem, kas paši nāk pie viņa, gan tiem, kuri pie viņa atnāk nevar, tā piemēram, uz veco ļaužu atpūtas māju iet viņš pats. Un, atsaucoties Beļģijas kardināla

lūgumam, nu jau 26 gadu viņš dodas dziedināt dvēseli arī tiem, kas pasauli varbūt redz savādāk nekā mēs, jo viņa pacienti ir psihiatriskās slimnīcas iemītnieki. Kad jautāju, vai nav nekad bijis bail doties uz turieni, Pēteris tikai labsirdīgi atjoko: „Ne viņi mani ir nosūtīši, ne es traks palicis!”

Viņš ir piedzīvojis arī Brīnumu. Būdams ļoti smagi slims, praktiski uz nāves gultas gulēdams, tapis dziedināts un pilnībā izvesēlojies. Ja nu kāda cerība dzīvot esot pastāvējusi, tad nu nekāds darba veicējs viņš vairs nebūtu, nemaz nerunājot par pārvietošanos paša spēkiem. Šis fakts par Pētera Dupata brīnumaino atveseļošanos esot bijis iesniegts Vatikānā, bet Vatikāns it kā to nav atzinis, jo par brīnumu tiekot uzskatīts, ja atveseļošanās notiekot ļoti strauji, bet Pētera gadījumā tas esot bijis pakapeniskāk... Lai arī kā tur būtu, monsiņjors nebēdājas par to: „Es nevienam nesaku, ka es esmu brīnums, Dievs ir brīnums! Un mana dzīvība no dzimšanas līdz šai dienai ir Brīnums. Dievam es esmu vajadzīgs! Latviešiem es esmu vajadzīgs!”

Tāds nu viņš ir - prāvests Pēteris Dupats, kurš šī gada 12. aprīlī nosvinēja ievērojamu jubileju – 55 gadus, kopš uzskārtas priestera gaitas.

Sarunājam tikties pie viņa mājās - Saint Job katoļu baznīcas priesteriem domātajā mājā Uklē (Uccle). Te

monsiņjors dzīvo un kalpo Saint Job katoļu baznīcā kopš 1982. gada. Pie viņa varot aizbraukt ar 92 tramvaju, tā arī daru. Tramvajs pietur pie baznīcas, dzīvojamā māja laikam atrodas pāri ielai, prātoju. Nu ja, te tā ir, jo tur jau viņš, tērpies baltā džemperī, stāv uz lieveņa. Sarokojamies, un tanī brīdī izmisīgi cenšos izsecināt, vai pietiks, ja teikšu: „Labdien!” vai tomēr vajadzētu: „Lai ir slavēts Jēzus Kristus!”. Tā arī neatceros, ko es pasaku, jo Pēteris Dupats formalitātēm vērību nepiegiež, šķiet, pat izvairās, jo steidz ātrāk pāriet pie lietas un nemulsināt priekšā stāvošo neprāsu. Vienkāršs, smaidošs, sirsniņgām acīm aiz brillu ietvariem.

Ieejot priekšnamā, redzu, ka valda neliels haoss, nu tāds, kāds tas ir, pārvācoties uz jaunu mājvietu. Šur tur stāv sapakotas mantas... Jā, tā arī esot, jo pēc dažiem mēnešiem jādodas uz jaunu dzīves un darba vietu. Monsiņjoram drīz būs 86 gadi, tāpēc jautāju, vai pārceļšanās pēc 26 šajā mājā pavadītajiem gadiem viņu neuztrauc?

Nē, es neuztraucos, es to jau zināju un esmu sagatavojies. Vēl divi mēneši priekšā. Jaunā vieta būs centrā, netālu no Dienvidu stacijas (Gare du Midi), turpat, kur tagad notiek latviešu katoļu dievkalpojums – Svētā Antona (Saint Antoine) baznīcā, rue Artois. Un tagad visiem būs labāk, man nebūs jābrauc tik tālu, jo pie manis uz Uklē jau neviens negribētu braukt, seši kilometri no centra. Būs labi, es tur biju, apskatījos, man ir piešķirtas divas istabas, pietiekami lielas un tur ir arī viena lielā istaba aizmugurē, nu tā kā studentiem Beļģijā.

To, kādas istabas ir studentiem Beļģijā, Pēteris Dupats, droši vien atceras arī no saviem stidiju laikiem, jo Beļģijā viņš nokļuva studenta vecumā, nedaudz pāri divdesmit. Tikai ceļš uz

studijām svešā zemē bija mulsinošs savādāks nekā tagadējiem studentiem – no frontes. Mācoties Kuldīgas ģimnāzijas pēdējā klasē, Latvijā sākās mobilizācija. No Kuldīgas ģimnāzijas viņi bijuši kādi 17 ģimnāzisti. Pēterim bija nepilni divdesmit. Ar vilcienu Skrunda-

Rīga viņi tika aizvesti uz Bolderāju, kur nākamo priesteri ieskaitīja 15. divīzijā un aizsūtīja uz fronti, netālu no Krievijas-Latvijas robežas, vēlāk uz Lietuvu. Viņš bijis granātmetējs.

Tāču kā no frontes var nokļūt Beļģijā, man gribas zināt, un Pēteris Dupats atceras:

“1944. gada maijā nokļuvām Beļģijā amerikāņu gūstā, bet ar Vatikāna palīdzību tos gūstekņus, kas pieteicās studēt priesteru seminārā, atbrīvoja ātrāk. Mēs bijām četri latviešu gūstekņi, kuri pieteicās. Atceros, ka uz nometni mums pakal atbrauca mašīna „Missio Vaticana” – Vatikāna misija. Tā tikām laukā no nometnes.”

Tālākais ceļš bija sešu gadu studijas Mechelenas arhibīskapijas Priesteru seminārā. Protams, Beļģijā nepietika ar viņa latviešu un vācu valodas zināšanām, nācās studēt franču un flāmu valodu. Monsiņjors atklāj interesantu faktu, ka semināra laikā viņš iepazinies ar vienu beļģu ģimeni, kas viņu pieņēma kā audzudēlu, jo viņiem pašiem savu bērnu neesot bijis. Kopš semināra absolvēšanas nu jau pagājis vairāk kā pusgadsimts, jo tieši pirms 55 gadiem, 1953. gada 12. aprīlī, Pēteri Dupatu iesvētīja par priesteri. Vai viņš šo brīdi atceras?

“Jā, ļoti labi atceros. Mēs bijām kādi 15 latviešu semināristi, bet izklidām pa visu Beļģiju. Iesvētību pusdienās klāt bija visi latviešu semināristi, bija arī bīskaps B.Sloskāns*. Mūs iesvētīja Beļģijas kardināls. Pēc iesvētīšanas aizbraucām uz kādu klosteri, kur bija svingās pusdienas ar kafiju un uzkožamajiem, klāt bija arī mana audzūģimene. Nedēļu pēc iesvētībām, nākamajā svētdienā bija mana pirmā mise, jo vienu nedēļu notika gatavošanās tai, bet, ja tu sešus gadus esi gājis uz to..., nekas jau neparedzēts nevar notikt.”

Blakus saviem tiešajiem pienākumiem Pēteris Dupats visu laiku nenogurstoši ir bijis aktīvs un uzņēmies daudzus sabiedriskus pienākumus. Viņam ir labas organizatora spējas, un to savulaik ievēroja pats bīskaps B.Sloskāns, kurš mudināja jauno pries-

teri mācīties organizāciju. Monsiņjors atceras kādu bīskapa B.Sloskāna joku par sevi: „Nu garīgais tēvs viņš nebūs, bet organizators gan, bet, vai nauda būs, to nezinām...”

Papildus slodzi priesterim nācās izturēt organizējot un vadot latviešu katoļu garīgo aprūpi ārpus Latvijas: Luksemburgā, Vācijā, Anglijā, Zviedrijā. Uz pēdējo, piemēram, viņš braucis divas reizes gadā, citreiz arī biežāk, ja bijusi nepieciešamība, ceļā bijis jāpavada 25 stundas. Jātceras, ka agrāk nebija tik modernu un ērtu satiksmes līdzekļu, kā tagad, viņš ir izmantojis pārsvarā vilcienus un... autostopus. Par neērtībām un grūtībām viņš nesūdzas, un domāju, nekad nav sūdzējies. Tikai viena lieta Pēteri Dupatu sarūgtina, viņš atzīstas - tas, ka mazinās nepieciešamība pēc garīgās aprūpes latviešu valodā, jo vecā paaudze izmirst, bet latviešu atvases praktiski jau vair nerunā latviešu valodā vai neizjūt vajadzību pēc tās...

Taču tagad, mainoties politiskajai situācijai, ir piedzīvots kas neplānots: Beļģijā atkal ierodas latvieši no Latvijas. Vai Pēteris Dupats cerēja un ticēja, ka viņš savu 55. darba jubileju svinēs kopā ar latviešiem no Latvijas? Uz to monsiņjors atbild bīskapa B.Sloskāna vārdiem, kurš kādreiz viņiem, jaunajiem priesteriem, teica: „Nu es esmu vecs, es jau latviešus neredzēju, bet jūs esat jauni, jūs redzēsiet...” Nu re, cik labi, ka viņš ir jauns, nosmejam abi!

Ir trešā mēneša svētdiena, ap pulksten trijiem dienā, latviešu katoļi šodien sanāk uz kārtējo dievkalpojumu. Šoreiz atnāku kādu pusstundu ātrāk, arī mūsu priesteris nāk pretī, sīkiem, sīkiem solīšiem – tā staigā garā Lielie, pie sevis nodomāju. Mugurā panēsāts tumši zils lietusmētelis, galvā veca cepure ar nagu, kas vidū ir pārlūzusi pušu... Pienāk pie Saint Antoine aizslēgtajām baznīcas durvīm un sāk puiciski bungāt pa tām, paskatās uz mums, šķelmīgi pasmaida, kā nedarbā pieķerts, un pabungo vēl, tagad jau humora pēc... Tik vienkāršs un dabisks, nekāda kundziskuma, nekādas pieķeršanās mantām, un ne kādas tieksmes pēc godāšanas, jo viņam to nevajag, tikai garā mazajiem to vajag. Bet viņš ir Liels. Tāds viņš ir, mūsu priesteris. Un mums viņu vajag! ▲

* Bīskaps profesors Boļeslavs Sloskāns (1893-1981), katoļu garīdznieks. Pēc kara B. Sloskāns 1946. gadā pārcēlās uz Beļģiju, lai organizētu un vadītu latviešu katoļu studentu studijas, kā arī palīdzētu citiem latviešu jauniešiem neatkarīgi no viņu konfesionālās piederības. Viņa vadībā tika sagatavoti astoņi latviešu katoļu priesteri, bet palīdzību saņēma vairāk nekā trīsdesmit citu studentu, kuriem radās iespēja studēt Beļģijā, Holandē, Spānijā un citur.

Briseles latviešu bērni “ciemojas” Latvijā

Natalja Vecvagare, teksts un foto

Šopavas ar Latviešu svētdienas skolas bērni ir nolēmuši paviesoties Latvijā tieši mācību gada vidū. Viņiem bija interesanti uzzināt, kas jauns notiek valstī, pilsētās, kāds Latvijā tagad ir laiks, un, protams, viņi gribēja apciemot savus radus un draugus. Katra bērna aviobiļete izmaksāja tikai mazliet vairāk par 15 eiro, un cenā ietilpa arī nogādāšana pašu izvēlētajās Latvijas pilsētās! Cik liels pārsteigums un prieks bija vecvecākiem un draugiem, kad viņi nedēļas vidū ieraudzīja bērnus savās mājās! Turklāt bērniem tagad ir iespēja paciemoties Latvijā un uzzināt daudz ko jaunu un interesantu. Un tas viss, nekavējot ne dienu no savām mācībām Beļģijas skolās! Skan neparasti un neticami? Mazliet vairāk iztēles un radošas pieejas, un tas ir izdarāms. Kā? Apvienojot mākslas, rakstītprasmes un lasītprasmes nodarbības vienā interesantā projektā, kuru nosaucām ļoti vienkārši – *Vēstulņu projekts*.

Lai būtu pavisam godīgi, jāatzīstas, ka bērni neceļoja klātienē, bet savā vietā uz Latviju sūtīja bērnu papīra dubultniekus, kurus arī paši izveidoja. Uz liela plakātu papīra tika kārtīgi apvilkti bērnu ķermeņi dabīgā lielumā, izgriezti, izkrāsoti atbilstoši katra bērna gaumei, un, lai nevarētu sajaukt, visiem “bērniem” tika izgatavotas īstas sejas – viņu foto portreti. Kad bērnu dubultnieku izgatavošana tika pabeigta un atlika vien gaidīt, kamēr izžūs krāsas, bērni ķērās pie vēstulņu sacerēšanas un rakstīšanas. Šeit jāpiezīmē, ka skoliņu apmeklē lielākoties sākumskolas vecuma bērni, kuriem vēstulņu rakstīšana vēl nav ierasta lieta un šis bija arī viņu, iespējams, pirmais izaicinājums – pašiem izdomāt, par ko rakstīt, un arī uzrakstīt pareizi. Turklāt bija arī jāpadomā par to, kādus jautājumus par Latviju jautās vēstulēs, jo, lai projekts varētu veiksmīgi noslēgties, visiem bērniem, kuri “aizceļojuši” uz Latviju, ir jāatgriežas arī atpakaļ – ar atbildes vēstulēm, kur būtu uzrakstīts, kas interesants pa šo laiku ir noticis

vietā vai novadā, kur bērnu dubultnieki ir ciemojušies. Projekta rezultātā visi bērni būs atgriezušies no Latvijas un varēs padalīties ar pārējiem savos “iespaidos” un izlasīt citiem saņemtās vēstules. Tas ir ne tikai interesants un saistošs veids, kā mācīties rakstīt un lasīt, bet arī iespēja uzzināt par jaunām vietām Latvijā, par to, kāds tur ir pašlaik laiks, kādi interesanti pasākumi notiek.

Pēc pēdējas informācijas bērnu dubultnieki jau ir Latvijā (Pārsteigtas omītes zvana uz Briseli un ar prieku ziņo, ka ir atbraucis bērns!) un tagad kādu laiciņu tur ciemosies.

Pēc tam kopā ar atbildes vēstulēm tie tiks nosūtīti atpakaļ uz Briseli (esam parūpējušies arī par “atpakaļ biļeti” – ielikām katrā aploksnē speciāli šim projektam Latvijā iepirktais markas). Mācību gada noslēgumā visiem vecākiem būs iespēja redzēt šos “ceļotājus” kopā ar atbildes vēstulēm no Latvijas, bet pašiem bērniem – iemācīties kaut ko jaunu par savu valsti.

Latviešu skolā Briselē pašlaik nodarbības regulāri apmeklē 9 bērni, vecumā no 6 līdz 12 gadiem. Gandrīz visiem bērniem nodarbības skolā ir vienīgā iespēja mācīties latviešu valodu pēc Latvijas mācību līdzekļiem ar latviešu valodas skolotāju. Katru pusgadu skola gatavo un iesniedz projektus par dažādām tēmām. Papildus

valodas nodarbībām, skolā bērni var iet muzikālās rotaļās un darboties mākslas nodarbībās, ar kurām valodas skolotājam palīdz mūzikas un mākslas skolotājs. No šī gada aprīļa Latviešu svētdienas skola ir pārvākusies uz jaunām telpām, un tagad atrodas Latvijas Pastāvīgas Pārstāvniecības Eiropas Savienībā jaunajā ēkā, avenue des Arts 23. Nodarbības notiek katru svētdienu, divas stundas rīta pusē. ▲ Kontaktiem ar Briseles Latviešu svētdienas skolu: Ligita Setkovska (tāl. 0495 67 31 89) un Natalja Vecvagare (tāl. 0473542789).

Meklējot vēstures varoņus

Aldis Austers

Jūs [vēsturnieki] varat turpināt izskaidrot vēsturi, kā vienmēr to esat darījuši. Taču uzmanieties: ja jūs ieskatīsieties ciešāk, ja nolobīsiet banalitātes, jūs pamanīsiet, ka ir daudz kas vairāk, ko skaidrot citādi, nekā jūs domājat; tur ir nelīdzēnas aprises, ko nebijāt pamanījuši.

Mišels Fuko

Turpinot diskusiju ciklu, š.g. 2. aprīlī notika kārtējais vakars, kurš bija veltīts jautājumam par pastāvošajām atšķirībām Otrā pasaules kara (2PK) vēstures izpratnē un to, vai tajā, Latvijas sabiedrībai tik sarežģītajā laika posmā, ir iespējams identificēt personības, kuru piemiņu varētu popularizēt, piemēram, būvējot pieminekļus. Šajā rakstā ir apkopotas interesantākās atziņas no diskusijas, kā arī paustas dažas personīgas pārdomas par apskatītajiem jautājumiem.

„Kā un ko domāt par savu vēsturi?”- bija jautājums, ar kuru iesākās diskusija. No pirmā acu uzmetiena tas šķiet triviāls. Katram no mums ir zināmi priekšstati par pagātnes notikumiem- atceroties skolā mācīto, publikācijās izlasīto un filmās redzēto. Ikdienas līmenī šķiet, ka viss ir zināms... līdz brīdim, kad sākam dziļāk analizēt, ko tad mēs īsti zinām. Un izrādās, ka pat vēstures speciālistiem nav pilnīgas skaidrības par to, kā vērtēt sarežģītās 2PK situācijas. Britu vēsturnieks Tonijs Džudts ir atzīmējis, ka Eiropā pēckara periods patiesībā noslēdzās tikai 1989. gadā, jo lielākā daļa no 2PK lielākajiem ļaunumiem ir notikuši zemēs, kuras nonāca padomju kontrolē, tāpēc šo pagātņi rietumos ir bijis tik viegli aizmirst un austrumos noklusēt. Dzelzs priekš kara krišana pavēra vēsturniekiem iespēju apzināt agrāk nepieejamos arhīvu materiālus un atmet pastāvošos aizspriedumus. Vai pētniekiem kopš tā laika ir izdevies panākt integrētu skatījumu? Šis jautājums lielā mērā ir saistīts ar to, cik objektīvi vēsturnieki un arī mēs, sabiedrība, spējam būt savā analizē. Grieķu rakstnieks Lukiāns jau 1800 gadus atpakaļ ir pravietiski norādījis, ka „rakstot grāmatas, vēsturniekam ir jāaizmirst par savu nacionalitāti.”

Latvijā 2PK notikumu pētniecība ir aizkavējusies par 40-50 gadiem, atzina diskusijas viesis, Okupācijas muzeja pētnieks Uldis Neiburgs. Padomju laika vēsturnieku, piemēram, Jāņa Dzintara u.c. darbi to ideoloģiskās slodzes dēļ nevar tikt uzskatīti par leģitīmu vēsturisku skatījumu. Savukārt trimdā veiktajos pētījumos iztrūkst dokumenti no bijušās PSRS arhīviem. Ļoti nozīmīgu darbu ir veikusi 1998. gadā nodibinātā Latvijas

vēsturnieku komisija, kura publicējusi 22 sējumus par Latvijas okupācijas laiku. Izmantojot metaforisku salīdzinājumu, var teikt, ka Latvijas vēsturnieki vēl būvē māju, bet neceļ jumtu, ar to domājot konceptuālas ievirzes darbus. Tomēr progress ir vērojams arī šajā virzienā, jo nesen iznākusi LU profesoru grupas grāmata „Latvija Otrajā pasaules karā” ir liecība, ka skatīties uz notikumiem iespējams ne tikai kā uz faktu apkopojumu, bet arī caur nacionālās vēstures pozīcijām.

Kādas tad ir Latvijas nacionālās vēstures īpašās pozīcijas? Diskusijas laikā tika atzīmētas divas šāda veida konceptuālas nostādnes: pirmkārt, ir jārunā par divām ļaunumu paradigmām- nacismu un komunismu, un pieejai abām šīm paradigmām ir jābūt līdzsvarotai; otrkārt, ne viss, kas ir saistīts ar nacismu, ir nosodāms, kas ir īpaši aktuāli izvērtējot pretestības un kolaborācijas aspektus abos okupācijas režīmos. Diemžēl Rietumeiropā un Krievijā šis skatījums ir savādāks, jo tur joprojām dominē „Nirnbergas konsensa” ietekmē veidojušies priekšstati. Nirnbergā „uzvarētāji tiesāja uzvarētos”, tāpēc gluži pamatoti tika nosodīti nacistu noziegumi un holokausti, bet tajā pašā laikā pēc uzvarētāju savstarpējas vienošanās tika notušēti noziegumi, kurus veica Padomju Savienība un sabiedrotie, piemēram, Vācijas-PSRS noziedzīgā sadarbība un sabiedroto aviācijas uzlidojumi Vācijas pilsētām. Atšķirībā no Krievijas, kurā Lielā Tēvijas kara vēsture tiek uztverta kā nozīmīgs krievu nācijas pašapziņas elements un notiek intensīva pretošanās „vēstures pārrakstīšanai”, Rietumeiropā, it īpaši Vācijā, ir jūtams, ka, mainoties paaudzēm, mainās arī attieksme pret politikorekto vēstures skaidrojumu. Par to liecina, piemēram, mūsu politiķu sarunas ar vācu Eiropas Parlamenta deputātiem, no kuriem jūtams diskrēts atbalsts, lemjot par totalitārā komunisma noziegumiem. „Bībelē ir teikts, ka ceļš uz templi paveras tikai tiem, kas nožēlo grēkus”, atgādināja diskusijas dalībniekiem Rihards Pīks. Vācija ir šos grēkus nožēlojusi, tāpēc tai ir tiesības arī uz savu skatījumu.

Skaidrojot citām Eiropas tautām latviešu skatījumu uz vēsturi ir jāreķinās ar risku, ka pārcenšanās, savas „sāpes” nemitīga izklieģšana, var radīt iespaidu par politisku radikalizēšanos, atzīmēja

Raimonds Jansons, citējot „The Economist” žurnālistu. Latvijas pozīciju sekmīgu skaidrošanu nesekmē arī tas, ka pati Latvijas sabiedrība ir fundamentāli sašķelta savos priekšstatos. Liela sabiedrības daļa atsakās izvērtēt laika posmu starp 1939. un 1941. gadu, kas praktiski ir 1/3 daļa no visa 2PK, un akcentē padomju sarkanās armijas sasniegumus patriotiskās cīņās pat tālu aiz PSRS robežām. Arī latviešu vidū,

īpaši vērtējot valsts oficiālā skatījuma dinamiku, ir jūtama viedokļu maiņa. Notiek atkāpšanās, atzīmēja Gints Apals, no trimdā iesakņotās pirmajos

atjaunotās neatkarības gados turpinātās nacionālās vēstures izpratnes. Padomju propagandas radītie stereotipi un ar meliem atšķaidītā patiesība tiek pastiprināti reproducēti ne tikai caur krievu masu medijiem, bet arī Latvijas televīziju, kurā, piemēram, nesen tikusi demonstrēta dokumentālā filma „Smerš”, kurā pozitīvā veidā tiek atspoguļota padomju represīvo orgānu cīņa pret lietuviešu nacionālajiem partizāniem.

Ko darīt šādā situācijā? Diskusijā iezīmējās vairāki skatījumi, katrs ar saviem pozitīvajiem un negatīvajiem aspektiem. No vienas puses būtu nepieciešams nodrošināt, runājot G.Apala vārdiem, „cilvēku saikni ar savu personisko, ģimenes, sociālās grupas un tautas vēsturi”, lai tie būtu latvieši, krievi vai vācieši. Katrai no šīm grupām ir tiesības uz savu stāstu un sabiedrības integrācijas vārdā pazaudēt savu identitāti un vēstures skatījumu būtu nepareizi. No otras puses- vai šāda strikta pieturešanās pie savas vēsturiskās apziņas nav „bumba ar laika degli” un vai, atceroties 16. marta un 9. maija notikumus, ir iespējama mierīga līdzaspastāvēšana, it īpaši ņemot vērā pieaugošo spiedienu no Krievijas puses? Rūpīga un uz zinātniskajām metodēm balstīta vēsturisko faktu analīze, iespējams, var palīdzēt panākt integrētu skatījumu uz atsevišķiem vēstures notikumiem, bet tad visām pusēm- arī latviešiem- ir jāspēj būt paškritiskiem un jāatsakās no vēstures izmantošanas politiskiem mērķiem. Vai tas ir reāli? Šis pieejas oponenti norāda, ka Latvijas valsts ir pārāk vāja, lai izturētu ārējo ideoloģisko spiedienu, un, uzsākot ceļu

uz iekšēja kompromisa meklējumiem, var pazaudēt savas pozīcijas vispār. Tāpēc nav citas izvēles, kā, izmantojot politisko ietekmi Eiropas organizācijās, meklēt sabiedrotos starp citām Eiropas valstīm un sintezēt „neatšķaidītu” latviešu skatījumu ar rietumu pasaules uzskatiem.

Diskusijas otrā daļā tika apskatīts jautājums par nacionālo varoņu meklējumiem Latvijas 2PK vēsturē. Pēc kādiem kritērijiem vadīties šo varoņu meklējumos? Vai politiskās elites pozīcija saskan ar vēsturnieku viedokli un sabiedrības priekšstatiem? Lai arī pieminekļus ceļ konkrētu personu vai notikumu piemiņai, tie vienmēr kalpo zināmu politisku vai ētisku ideju popularizēšanai, piemēram, par nacionālo vienotību, patriotismu, varas režīmu u.tml. Ulmaņa pieminekļa būvniecību pavadošās sabiedriskās diskusijas uzskatāmi demonstrēja šīs pretrunas. Meklēt varoņus 2PK pretrunīgajos notikumos ir īpaši sarežģīti. Latvijai tajā laikā nebija tikai viens ienaidnieks, kuru iznīcinot varētu atgūt brīvību. Cīņa pret vienu režīmu nenovēršami veda pie sadarbības ar otru režīmu. Tāpēc pretestību nav iespējams aplūkot šķirti no kolaborācijas, kura rietumu, it īpaši franču historiogrāfijas izpratnē ir nosodāma, pat negatīva rīcība. Tā, piemēram, pārkoņkrustietis Gustavs Celmiņš organizēja pretestību padomju režīmam 1940. gadā, pēc vāciešu ienākšanas iesaistījās tās okupācijas pārvaldē, bet vēlāk jau piedalījās pretestības akcijās vāciešu režīmam.

Pirms pāris gadiem atsevišķi politiskie spēki aktivizēja diskusiju par pieminekļa celtniecību Latvijas centrālā padomes (LCP) priekšsēdētājam Konstantīnam Čakstem. LCP tika izveidota 1943. gadā pretestībai vācu okupācijas režīmam un tajā iesaistījās vairāki redzami bijušie politiskie un kultūras darbinieki. U.Neiburga skatījumā šī diskusija par pieminekļa būvniecību bija mēģinājums rekonstruēt vēsturi atbilstoši mūsdienu izpratnei par politisko izdevīgumu, nevis faktiem, un tāpēc izgāzās. Nenoliedzot LCP politisko centienus pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas, nopelnus radiosakaru organizēšanā un bēgļu nosūtīšanā uz Zviedriju, norādīja U.Neiburgs, ir vairāki aspekti, kuri sākotnēji netika ņemti vērā. Pirmkārt, LCP tika izveidota 1943. gadā, kaut gan Latvijas okupācija sākās 1940. gadā. Jau tad, lielākoties spontāni, veidojas dažādas pretestības grupas, kurās iesaistījās visplašākie sabiedrības slāņi. Otrkārt, vācu okupācijas režīmam pretojās arī daudzas citas grupas, piemēram, padomju, ebreju, poļu un citas pretestības grupas. Treškārt, Konstantīns Čakste bija aktīvs tikai vācu okupācijas laikā, taču nav zināms par viņa darbībām

padomju okupācijas laikā. Arī Bruno Kalniņš, Čakstes pēctecis LCP priekšsēdētāja amatā, ir sadarbojies ar padomju okupācijas režīmu.

Situāciju apgrūtinā tas, ka Latvijas vēsturniekiem nav vienota skatījuma, kā konceptuāli vērtēt šīs dažādās pretošanās izpausmes un kolaborācijas aspektus. Joprojām iztrūkst visaptverošas analīzes. Piemēram, ļoti maz informācijas ir par pretestību padomju okupācijai 1940. gadā. Kā diskusijā norādīja G.Apals, šī pretestība aktivizējās jau tūlīt pēc padomju režīma izveidošanas. Tās pamatā bija „Pērkoņkrusts”, kuram jau Ulmaņa laikā bija izveidots pagrīdes organizāciju tīkls, grupa „Tēvijas Sargi” un vairākas spontānas nacionāli noskaņotu skolnieku un virsnieku grupas. Taču, kā atzīmēja R.Pīks, organizēta pretestība padomju okupācijai neveidojās tamdēļ, ka līdz represiju uzsākšanai lielā Latvijas sabiedrībā daļā nebija negatīva noskaņojuma pret padomju režīmu: lielā daļā inteliģences bija kreisi noskaņota un Kirhenšteina valdība veidojās no padomju izlūkdienu atlasītiem liberālās inteliģences pārstāvjiem.

Latvijas oficiālo aprindu vēsturnieki kā A. Zunda un I. Feldmanis ir izvirzījuši koncepciju, ka par pretestības kustības dalībniekiem var uzskatīt tikai tos, kas cīnījās par Latvijas neatkarību gan pret vieniem, gan pret otriem okupantiem. Šīs koncepcijas pamatā ir ideja nevis par cīņu „pret”, bet gan „par” kaut ko. Zundas un Feldmaņa koncepcija ir piemērota LCP darbības izcelšanai, tomēr, ja šīs padomes aktivitātēs bija iesaistīts nepilns simts politisko un sabiedrisko darbinieku, tad citās, „netīrākās” pretestības formās piedalījās nesalīdzināmi plašākas, simtos tūkstošos mērāmas tautas masas, ko nevar ignorēt.

Lai labāk atspoguļo pretošanās daudzslāņainību, vērtējumam ir jābalstās uz koncepciju „pret”, uzskatīja U.Neiburgs. Ir jāaplūko ne tikai latviešu, bet arī ebreju un poļu nacionālās pretestības izpausmes, kā arī plašākā kontekstā jāizvērtē padomju partizānu darbības, jo jānošķir padomju diversantu grupas, kuras pakļāvās Maskavai, no spontānām padomju pagrīdes grupām, kuras veidojās no vietējiem iedzīvotājiem, it īpaši Latgalē, kuri bēga no mobilizācijas leģionā vai evakuācijas uz Vāciju. Vērtējums nav dots arī tādām darbībām, kā, piemēram, Hago Lapsas īstenotajai dokumentu viltošanai vācu okupācijas laikā, lai ļautu sev un citiem izvairīties no mobilizācijas leģionā. H.Lapsa par šīm darbībām tika sodīts ar nāvessodu un pēc būtības viņa darbības arī var uzlūkot kā pretestību, lai gan bez politiskiem motīviem.

Alternatīvu viedokli piedāvāja G.Apals. Viņa skatījumā pretestības

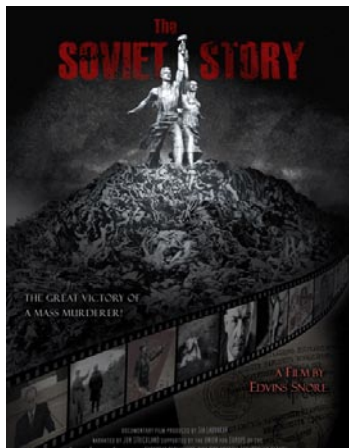
kustība ir jāuzlūko kā amorfs veidojums, kas ir saistīts ar negāciju, ar cīņu pret kaut ko, bet kā politisku mērķi. Šī iemesla dēļ izvairīšanās no mobilizācijas vai dezertēšanu nevar uzskatīt par pretestību. Sekojoši, Latvijas gadījumā būtu jārunā par divām negācijām-divām dažādām pretestības kustībām, kur katrai no tām bija sava struktūra. No vienas puses ir jārunā par latviešu pretošanās kustību pret padomju varu, kuras galvenais spēks bija leģions ar 110 tūkstošiem karavīru. No otras puses - tā saucamā padomju pretošanās kustība vācu okupācijai, kuru pamatā veidoja Maskavas diriģētie un apgādātie padomju partizāni. Tajā pašā laikā kā papildus aspekts ir jāaplūko cilvēku cīņa par personisko izdzīvošanu, kura izpaudās kā dezertēšana vai izvairīšanās no piespiedu kolaborācijas formām. Šie cilvēki kādā brīdī tika piesaistīti kādai no politiskajām grupām un nereti notika to pārvietošanās jeb kvalitātes maiņa: spontāni, atkarībā no apstākļiem. Piemēram, ģenerāļa Kureļa grupas cīnītāji, kuri sākumā uzsāk cīņu ar politisku mērķi atjaunot Latvijas neatkarību, bet pēc grupas pamatkodola iznīcināšanas no vāciešu puses, nonāk padomju partizānu vienības „Sarkanā bulta” sastāvā. Tajā pašā laikā „Sarkanās bultas” komandieri Viktors Stolbovs un Aleksandrs Semjonovs karu sāka 281. vācu policijas bataljona sastāvā un piedalījās akcijās pret padomju partizāniem Krievijā un Baltkrievijā.

2. aprīļa diskusija, protams, noslēdzās bez vienota skatījuma par varoņiem, tomēr iezīmēja vairākus aspektus, kā uz šo jautājumu skatīties. Pirmkārt, tas ir jautājums par to, cik liela nozīme varoņu meklējumos ir jāpiešķir individu politiskajiem uzskatiem. Otrkārt, kolaborācijas aspekti ir jāvērtē, ņemot vērā dubultās okupācijas situāciju, tāpēc tiem nebūtu jāpiešķir lielāka nozīme par politiskajiem motīviem. Treškārt, tas ir jautājums par rīcības humānajiem aspektiem, piemēram, pašai izdzīvību līdz cilvēku glābšanā, riskējot ar savu dzīvību. Izvērtējot šos faktorus, iespējams, jāpiekrīt G.Apala viedoklim, ka mūsu patiesie 2PK varoņi ir leģionāri, kuri kā karavīri caur savu upuri ļāva dzīvot citiem. Tajā pašā laikā ir arī jāpiekrīt vakara vadītājas Andas Catlakas teiktajam, ka nav vienkārši uzrakstāmas vēstures un ka jautājumu ir vairāk nekā atbilžu. Šī vakara mērķis bija radīt tā dalībniekos interesi par šo tēmu un mudināt pašiem ieskatīties vēstures rakstos. Tikai tādā veidā spēsim nošķirt „graudus” no „pelavām”, proti, novērtēt vēsturi kā zinātni un neiekrist politizētās vēstures slazdos. ▲

Viedoklis par filmu „Padomju stāsts”

Kārlis Biezais

„„Padomju stāsts” ir vēstījums par Rietumu sabiedroto, kura palīdzēja nacistiem iznīcināt ebrejus un slepkavoja savus iedzīvotājus rūpnieciskos apmēros. Rietumu atbalstīta, šī lielvara triumfēja 1945. gada 9. maijā. Tās noziegumi tika padarīti par tabu un pilns stāsts par Eiropas visslepkavnieciskāko režīmu tā arī nekad nav izstāstīts. Līdz šim...” www.sovietstory.com

Tāda ir politologa E.Šņores dokumentālās filmas „Padomju stāsts” sinopse. Pretencioza, provokatīva, emocionāla. Šņore uzsver, ka ar šo filmu vēlas paplašināt kontekstu, kādā vērtējams padomju režīms- tā idejiskās saknes, formēšanās, evolūcija un inkarnācija mūsdienu Krievijā. Rietumu sabiedrībai ir jāatzīst, ka nacisms un komunisms ir viena koka divi zari, kura saknes meklējamas Rietumeiropas utopistu idejās. Šai sabiedrībai ir jāuzņemas atbildība par sadarbību ar padomju slepkavniecisko režīmu un vienotas vēstures izpratnes vārdā ir jānosoda šī režīma noziegumi- ne mazākā mērā, kā nacisma. Tāpat jānosoda atdzimstošā padomju pagātnes slavināšana un politiķu sponsorētais rasisms PSRS mantniecē Krievijā.

Filma ar savu šokējošo tiešumu neatstāj skatītājus vienaldzīgus, neatkarīgi, vai tie ir padomju antagonisti vai apoloģēti. Šokējošus un unikālus arhīvu videomateriālus pavada Holivudas spriedzes filmu cienīgi videografiski attēli. Iespaidīgs ir arī intervējamo personu loks- Normans Deiviss, Fransuāza Toma, Boriss Sokolovs, Nikolass Verss, Džordžs Vatsons u.c. Filmas pirmizrāde 9. aprīlī Eiropas

Parlamentā nepalika nepamanīta un jau ir paspējusi izraisīt plašas publiskas debates, pagaidām gan tikai Latvijas un Krievijas interneta forumos un laikrakstos. Kā ir atzīmējis Eiropas Parlamenta deputāts Ģ.V.Kristovskis (Eiropas Parlamenta Nāciju grupa, kurā ietilpst arī deputāte I.Vaidere, ir finansiāli atbalstījusi filmas tapšanu): „„Padomju stāsts” ir tikai sākuma risinājums, kam jāiekustina sabiedriskā doma.”

Te gan jāatzīmē, ka sabiedriskās domas iekustināšanas mēģinājumi notiek jau kopš 20.gs. 60-tajiem gadiem. Jau tad tika izteikti pieņēmumi par padomju režīma ietekmi uz nacisma režīma izveidošanos. Viens no aktīvākajiem abu totalitāro režīmu savstarpējo attiecību dialektikas pētniekiem ir vācu filozofs un vēsturnieks Ernsts Nolte. Noltes skatījumā nacisms un tā īstenotais holokausts nav unikāli vēstures fenomenā, bet gan reakcija uz modernisma ideju- liberālisma un individuālisma- ekspansiju un boļševisma draudiem. Boļševiki, tā raksta Nolte, radot ideju par totālu atsevišķu sabiedrības grupu iznīcināšanu, kļuva par nozīmīgāko 20. gadsimta politisko ideju, un nacisti pilnībā kopēja boļševiku metodes. Noltes un citu līdzīgi domājošo idejas vēl joprojām sastopas ar sīvu pretestību no komunistu un ebreju organizāciju puses, taču Noltes pieņēmumu pareizību apstiprina pēc PSRS sabrukšanas iegūtās dokumentālās liecības, tajā skaitā par to, ka koncentrācijas nometnes un gāzes kameras tomēr ir boļševiku izgudrojums.

Tomēr cerības uz rietumu sabiedrības uzmanības piesaistīšanu un amnēzijas pārvarēšanu ar „Padomju stāsta” palīdzību mazina daži filmas aspekti. Pirmkārt, tas ir jautājums par marksisma ideju saistību ar nacismu un padomju komunismu. Nolte ir norādījis, ka šādas tiešas saistības nav. N. Deiviss, savukārt, padomju komunismu jeb boļševismu ir daiļrunīgi aprakstījis kā vulgāra marksisma un krievu imperiālisma kokteili. Otrkārt, filmā tiek īpaši akcentētas abu režīmu- padomju un nacistu- draudzīgās attiecības un kopīgi plānotās noziedzīgas darbības pret citām Eiropas tautām un ebrejiem. Šķietami, tādējādi tiek radīts maldīgs

priekšstats par abu režīmu patieso attiecību raksturu. Daudzu vēsturnieku pētījumi tomēr vedina domāt par abu šo režīmu naidīgo un konkurējošo raksturu. Protams, sadarbība bija, bet tikai reālpolitikas apsvērumu diktēta. Vienlaicīgi abas gatavojās karam viena pret otru, jo vīzijas par „gala risinājumu” pasaules kārtībai bija atšķirīgas.

Treškārt, filmas beigu daļā ir iekļautas intervijas ar vairākiem Eiropas Parlamenta deputātiem, tajā skaitā filmas sponsoriem. Nenoliedzot deputātu nozīmīgo atbalstu filmas tapšanā, kā arī to, ka no nacionālā viedokļa tā ir viena no nozīmīgākajām mūsu deputātu akcijām šī Parlamenta sasaukuma laikā, tomēr zinot, ka Latvijā tuvojas vēlēšanas, tas rada netīkamu sajūtu par politisku angažētību. Krievu televīzijas komentētāji jau ir uztvēruši šo saistību, un par to droši vien tiks atgādināts vēl un vēl.

Kopumā vērtējot, var teikt, ka Šņores filma atspoguļo tradicionālo latviešu skatījumu uz padomju režīmu, īpaši nediferencējot- marksisms, komunisms, ļeņinisms vai staļinisms- visi vienādi vainīgi. Filmā mūsu pašu skaudrā pieredze gan tiek delikāti aizskarta tikai garāmejojot, tomēr pārdzīvoto ciešanu un uzkrātā aizvainojuma fons šajā vēstījumā ir caur un caur klātesošs. Šī filma tādējādi ir labs pieminekļis padomju upuru ciešanu piemiņai un ir nesalīdzināmi vērtīgāks materiāls par krievu radīto „Baltijas nacismu”.

Vai Rietumeiropas skatītājiem būs interese par šo emocionālo latviešu versiju par padomju režīmu, rādīs laiks. Patlaban gan par filmas noskatīšanos lielāko interesi ir izrādījuši tieši latvieši un daži mūsu nelabvēļi. Ir patīkami, ka šo filmu ir noskatījušās Latvijas augstākās amatpersonas. Tieslietu ministrs Gaidis Bērziņš pat aicinājis sekmēt „Padomju stāstu” demonstrēšanu Latvijas skolās. Nav, protams, slikti atgādināt pašiem sev, no kurienes esam nākuši, taču jāpatur prātā, ka iecerētā filmas mērķauditorija tomēr ir rietumos. Īpaši daudz piedāvājumu filmas izrādīšanai gan vēl pagaidām nav. Cerams, ka situācija mainīsies, tomēr jāņem vērā, ka atklātie cilvēku slepkavību skati nav materiāls, kuru var rādīt cilvēkiem ar nenobriedušu vai vāju psihi. ▲

Redaktori: Irita Ķīse, Ilona Strupka, Aldis Austers

Latviešu biedrība Beļģijā/ Association Lettonne en Belgique (a.s.l.b.)

Av. Molière 158, B1050, Bruxelles, kontaktiem tel. +32 2 7355052 (Ilga Sebok, vakaros)

ING Bank konts: 340-1825310-02 (IBAN BE32 3401 8253 1002), Ch. de Waterloo 687, B1180 Uccle